

Det nya Europa

Det nya Europa växer fram nere på kontinenten. I östland efter östland skakar befolkningen av sig sina bojor och kräver frihet och demokrati. I Västeuropa fortsätter den ekonomiska och politiska integrationen. EG-kommisionen och tjänstemännen nere i Bryssel arbetar oförtrutet vidare på att realisera den gränslösa marknaden i tid till den sista december 1992.

Det är en historisk och märklig tid vi lever i. Äntligen får vi bevittna hur efterkrigstidens grymma delning av Europa vittrar sönder. Hur de europeiska folk som förslavats under kommunismen återfår sin frihet och sitt självbestämmande. Många hyllningar går till Gorbatsjov och den nya ledningen i Moskva. Och det har sitt berättigande. Utan glasnost och perestrojka och avskaffandet av Bresjnev-doktrinen hade inte reformprocesserna i Östeuropa givits utrymme att nå sina framgångar. Moskva har till och med verksamt bidragit till reformprocesserna i eftersläntrarna Öst-Tyskland och Tjeckoslovakien.

Samtidigt får vi i väst inte ett ögonblick glömma bort att det som nu sker i Europa innebär ett fundamentalt bejakande av styrkan i västerländska värderingar och västerländskt samhällsskick. Det är den demokratiska rättsstaten, de medborgerliga friheterna och marknadsekonomin som vunnit kampen mot kommunismen, den kamp som kommunismen själv frambesvurit i sina ideologiskt motiverade krav på världsherravälde.

Det är tack vare behjärtade insatser under lång tid av västeuropeiska och amerikanska politiker för att återupprätta Väst-Europa och bygga en stark atlantisk allians som murarna nu rivs mellan öst och väst

och de östeuropeiska folken får en möjlighet till självbestämmande.

Det är marknadsekonomin framgångsrikt överallt där den praktiseras, och den totalitära kommandoekonomins oförmåga att producera annat än fattigdom och förtryck där den tillämpas, som gör förändringsprocesserna i öst oundvikliga.

Även den västeuropeiska integrationen i form av den Europeiska Gemenskapen, EG, har spelat stor roll för förändringsprocesserna i öst. De möjligheter till fortsatt och stegrad välfärdsutveckling som realiserandet av den gränslösa marknaden på 320 miljoner människor innebär, och de nya friheter som kommer att omfatta EG:s medborgare och företag, verkar som en magnet inte bara på folken i norr och syd utan också i öst.

Det är ett återkommande tema hos de nya medborgerliga och politiska grupperingarna i Östeuropa att de vill bli räknade som fullvärdiga européer, att de vill ta del av den europeiska integrationen. Nu senast är det Medborgarforum i Tjeckoslovakien som vill se sitt land integrerat i ett Europa utan några militära allianser.

Här hemma och utomlands förs nu en debatt om huruvida de dramatiska händelserna i Östeuropa kommer att försena EG:s egen utveckling. Västtyskland sägs bli mindre intresserad av EG vilket skulle kunna komma att samverka med Thatchers kyliga inställning. I Sverige för de EG-negativa fram Östeuropa som något slags samverkansalternativ för Sverige i stället för EG.

Samtidigt som det är naturligt att debatten förs — händelserna i Östeuropa ställer det västeuropeiska samfundet inför nya möjligheter, löften, utmaningar

och problem — är det påtagligt hur lätt många kommentatorer har, inte minst här i Sverige, att underskatta tyngden, kraften och lockelsen i den västeuropeiska integrationen.

Västtyskland vill öppna sig mot öst, ja, men man vill också behålla och utveckla EG som ger den västtyska ekonomin dess särskilda styrka. Frankrike satsar på EG, det gör också Spanien, Italien och Benelux. Det gör länder som vill in i EG som Österrike, Turkiet, Malta och Cypern. Det gör också många av de nya demokratiska ledarna i Östeuropa som i den europeiska integrationen ser en möjlighet att få in sitt land i en ny europeisk gemenskap där gamla rivaliteter biläggs och en ny europeisk fredsordning kan utvecklas.

Inte tillräckligt uppmärksammat här hemma är också att både Bush och Gorbatsjov vänder sig till EG. De sovjetiska förbindelserna med Bryssel blir allt mera intensiva och Bush-administrationen ger öppet uttryck för sitt stöd för och sina önskemål om ett starkt EG.

Verkligheten är ju också den, att endast ett ekonomiskt och politiskt starkt EG kan, vid sidan av Förenta Staterna, axla bördan av att hjälpa Östeuropa. Det är inte ännu så, som det ibland låter, att Öst-Europa består av hägrande marknader. Östeuropa är fattigt och saknar köpkraft. Det blir västs skattebetalare som får stå

för hjälpen och betala för de insatsvaror som de nedgångna östekonomierna så väl behöver.

Diskussionen om den västeuropeiska integrationen och utvecklingen i öst understryker behovet av både ett starkt och ett öppet EG. Här kan också Sverige få nya möjligheter i framtiden. Kommissionspresidenten Delors som i alla sammanhang förklarar att fördjupningen av EG går före utvidgningen (så också i det tal Svensk Tidskrift återger i detta nummer) nämnde den 21 november i Europaparlamentet möjligheten av ett EG som består av 22 medlemsstater. Hans argumentlinje var dock att inför detta perspektiv borde EG snarast stärka sina institutioner.

Diskussionen om Europas nya framtid förs på kontinenten och i överläggningar mellan Bush och Gorbatsjov. Den utanförställning som varit bekväm för Sverige under det kalla krigets dagar ger oss i dag endast en marginell roll i utformandet av det nya Europa. Det är vi själva som måste bestämma oss för om vi önskar oss mer av ett europeiskt engagemang och en europeisk framtid. Ingen hjälper oss till det. Andra bekymrar sig föga över om vi blir en stagnerande randstat i norr utan röst i de betydelsefulla europeiska rådslagen.